

MATERIJALNO KRIVIČNO PRAVO

<https://doi.org/10.7251/CEST1625242DJ>

UDK. 343.222.4-055.52:343.1-053.2/.6

ODGOVORNOST RODITELJA ZA DJELA MALOLJETNIKA –
GRAĐANSKOPRAVNI I KRIVIČNOPRAVNI ASPEKT**Doc.dr Jelena Đurišić***Docent na Fakultetu pravnih nauka Univerzitet Donja Gorica; jelena.djurisic2@udg.edu.me***Mr Ivana Jabučanin***Saradnica u nastavi na Fakultetu pravnih nauka Univerzitet Donja Gorica;
ivana.jabucanin@udg.edu.me*

Rezime: Roditeljsko pravo čine prava i dužnosti roditelja da brinu o ličnosti, pravima i interesima svoje djece. Roditelji su dužni da roditeljsko staranje vrše u najboljem interesu djeteta, u skladu sa njegovim razvojnim potrebama i mogućnostima. Roditelji imaju pravo i dužnost čuvati i podizati dijete tako što će se lično starati o njegovom životu, razvoju, zdravlju i usmjeravati ga ka usvajanju vrijednosti univerzalnog karaktera i prihvatanju pozitivnih moralnih i društvenih normi.

U tom smislu, posebno važno pitanje svakako jeste pitanje roditeljske odgovornosti za djela njihove djece posmatrano sa građanskopravnog, kao i krivičnogpravnog aspekta. Za radnje svoje djece, kada su za to ispunjeni zakonski uslovi, roditelji podliježu građanskopravnoj odgovornosti za prouzrokovanu štetu dok kada je u pitanju krivično pravo, roditelji mogu odgovarati za krivično djelo zapuštanje i zlostavljanje djeteta.

Ključne riječi: odgovornost roditelja, krivičnopravni i građanskopravni aspekt.

1. UVODNA RAZMATRANJA

Shodno odredbama Porodičnog zakona(PZ)¹ roditeljsko pravo čine prava i dužnosti roditelja da brinu o ličnosti, pravima i interesima svoje djece. Dijete ima pravo na život i razvoj u zdravoj i bezbjednoj životnoj i socijalnoj sredini, a dostojanstvo djeteta je neprikosnovenno. Dijete ima pravo da živi sa roditeljima kao i pravo da se roditelji o njemu staraju, a ovo pravo može biti ograničeno samo sudskom odlukom, i to u slučajevima kada je to u najboljem interesu djeteta, (član 61.PZ). Kada je u pitanju roditeljsko staranje ono, shodno Porodičnom zakonu Crne Gore, podrazumijeva odgovornosti, dužnosti i prava roditelja, u svrhu zaštite i unapređenja ličnih i imovinskih prava i dobrobiti djeteta i obuhvata čuvanje, podizanje, vaspitanje, obrazovanje, zastupanje, izdržavanje, kao i upravljanje i raspolaganje imovinom djeteta. Roditelji su dužni da roditeljsko staranje vrše u najboljem interesu djeteta, u skladu sa njegovim razvojnim potrebama i mogućnostima. Roditelji imaju pravo i

¹ Porodični zakon; "Službeni list RCG", br. 001/07 od 09.01.2007, "Službeni list Crne Gore", br. 053/16 od 11.08.2016, 076/20 od 28.07.2020.

dužnost da čuvaju i podižu dijete tako što će se lično starati o njegovom životu, razvoju, zdravlju i usmjeravati ka usvajanju onih vrijednosti koje imaju univerzalni karakter. Roditeljsko pravo roditelji vrše zajednički i sporazumno kada vode zajednički život, ali roditeljsko pravo vrše zajednički i sporazumno i kada ne vode zajednički život ako zaključe sporazum o zajedničkom vršenju roditeljskog prava i ako sud procijeni da je taj sporazum u najboljem interesu djeteta. Sumarno posmatrano, nosioci roditeljskih prava i obaveza, odnosno odgovornosti roditelja prema djetetu, jesu roditelji, koji zajednički i sporazumno u skladu sa načelom jednakosti postupaju u najboljem interesu djeteta, i u skladu sa njegovim pravima. Međutim, kada je riječ o roditeljskoj odgovornosti posebno značajno i interesantno pitanje svakako jeste pitanje lošeg vaspitanja djeteta odnosno nedostatak kućnog vaspitanja i odsustva neophodne dužne pažnje i brige o djetetu. U tom smislu, posebno se ukazuje na dužnost roditelja da kod djeteta razviju određene moralne vrijednosti i društveno prihvatljive norme ponašanja, kao i da se roditeljska odgovornost može zasnivati na grubom zanemarivanju takve njihove dužnosti.² Tako, za radnje svoje djece, kada su za to ispunjeni zakonski uslovi, roditelji podliježu građanskopravnoj odgovornosti za prouzrokovanu štetu dok kada je u pitanju krivično pravo roditelji mogu odgovarati za krivično djelo zapuštanje i zlostavljanje djeteta.

Imajući u vidu odredbe Krivičnog zakonika Crne Gore (KZ)³ shodno kojima u krivičnompravnom smislu lica koja nisu navršila četrnaest godina nisu odgovorna za učinjena djela, zatim specifičnosti u pogledu maloljetnika odnosno lica uzrasta od 14 do 18 godina prema kojima se vodi poseban protektivni krivični postupak i izriču posebne sankcije usmjerene na pružanje podrške i pomoći maloljetniku, kao i ukupno posmatrano humane tendencije kojima je maloljetničko pravosuđe usmjereno, određene države teže da u svoje nacionalne sisteme uvedu i posebnu "roditeljsku kaznenu odgovornost" dok oponenti navode da kažnjavanje roditelja nije najadekvatniji način u borbi protiv maloljetničke delinkvencije obzirom da "loše roditeljstvo" najčešće biva prouzrokovano nemogućnošću roditelja da brinu o djeci uslijed siromaštva, bolesti, nezaposlenosti i drugih mahom socijalno-ekonomskih razloga, uslijed čega bi kažnjavanje roditelja dodatno pogoršalo stanje već ionako ugroženih porodica.⁴

² Bajović, Vanja (2017): Nekonzervativni pristup u borbi protiv maloljetničke delikvencije i odgovornost roditelja, u Ignjatović; Đorđe (ur.): *Kaznena reakcija u Srbiji*; VII deo; Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu; str. 219. Dostupno na:

https://www.researchgate.net/publication/365295151_NEOKONZERVATIVNI_PRISTUP_U_BOR

[365295151_NEOKONZERVATIVNI_PRISTUP_U_BOR](#)

[BI_PROTIV_MALOLETNICKE_DELIKVENCIJE_I_ODGOVORNOST_RODITELJA](#)

³ "Službeni list RCG", br. 70/2003, 13/2004, 47/2006 i "Službeni list CG", br. 40/2008, 25/2010, 32/2011, 64/2011 - drugi zakon, 40/2013, 56/2013, 14/2015, 42/2015, 58/2015 - drugi zakon, 44/2017, 49/2018, 3/2020, 26/2021 - ispravka, 144/2021 i 145/2021 i 110/2023.

⁴ Više vid.: Bajović, Vanja (2017): op. cit, str. 219-220; navedeno prema: White, R.: „Curtailing Youth: A Critique of Coercive Crime Prevention“; *Crime Prevention Studies* 9/1998; Arthur, R.: „Punishing Parents for the Crimes of their Children“, *Howard Journal*

Iako rano upuštanje u vršenje delikata, kao i druga socijalno devijantna ponašanja, koja najčešće prethode maloljetničkom prestupništvu odnosno maloljetničkoj delinkvenciji ne predstavlja društvenu pojavu koju je tek savremeni svijet prepoznao, ovaj fenomen veoma je aktuelan i posebno je karakterističan njegov nagli rast u svijetu u posljednjoj četvrtini XX vijeka⁵, a što i danas predstavlja posebno gorući problem.

2. KRIVIČNOPRAVNI ASPEKT

Kriminalitet mladih ili šire govoreći delinkvencija mladih fenomen je koji nije karakterističan samo za određena društva ili periode već predstavlja globalni problem, pa je još početkom osamdesetih godina zaključeno da maloljetnička delinkvencija ne uvažava ništa, ni ideologiju, ni religiju, ni geografski položaj, ni etapu ekonomskog razvoja već da ona sa gotovo neznatnim izuzecima postoji i raste u cijelom svijetu.⁶ Uzroci delinkvencije odnosno prestupništva mladih raznovrsni su pa se tako u teoriji objašnjavaju i kategorišu na brojne načine, a kada se sa ovaj problem razmatra sa etiološkog aspekta kao socijalna pojava onda se kroz tu prizmu sagledavaju brojni heterogeni društveni faktori koji eventualno mogu uticati ili biti uzroci njenog nastanka poput porodice i njene funkcionalnosti; kriminogenih tendencija društva i socijalnog okruženja; upravljanja slobodnim vremenom; neadekvatne društvene reakcije kao i brojni drugi faktori.⁷ Svakako, i individualne karakteristike svake mlade osobe pojedinačno imaju bitan, a prema nekih shvatanjima i presudan uticaj na njihovo antisocijalno ponašanje, a kasnije i maloljetničko prestupništvo.⁸ Mnogi stručnjaci ukazuju da problemi u djetinjstvu i mladosti mogu imati značajne i dugotrajne posljedice u odraslom dobu pa upravo zbog izuzetne važnosti koju mladi imaju, oni predstavljaju posebno osjetljivu i ranjivu kategoriju svakog društva. Ličnost djeteta oblikuje se kroz cijeli proces njegovog razvoja i sazrijevanja, pa u zavisnosti od stepena njegovog razvoja, dijete postaje sposobno za preuzimanje odgovornosti za svoje postupke, sigurnost i zdravlje.⁹ U tom smislu, maloljetničko pravosuđe u Crnoj Gori posebno je prilagođeno maloljetnicima u sukobu sa zakonom, uvažavajući sve specifičnosti ovog osjetljivog životnog doba. Tako se koncept restorativne pravde primarno fokusira na pomirenje žrtve i maloljetnog učinioca krivičnog djela, a ne samo na njegovo kažnjavanje. Ovaj pristup ima za cilj nadoknaditi prčinjenu štetu, ali i

of Criminal Justice, 44/2005; 233-252.;

⁵ Škulić, Milan (2011): *Maloljetničko krivično pravo*, Beograd, str. 23.

⁶ Škulić, Milan (2011); *op. cit.*, 24; Navedeno prema: Dinitz, S.: Kako da spriječimo kriminalitet i delinkvenciju maloletnika, *Izbor*, br. 2-3/83, Zagreb 1983, str. 221.

⁷ Škulić, Milan (2011); *op. cit.*, str. 27-36.

⁸ Škulić, Milan (2011), *op. cit.*; 45; Navedeno prema: F. Exner, *Kriminologie*, Springer Verlag, Berlin, Göttingen, Heidelberg, 1949, 172-173.

⁹ Prava djece u sukobu sa zakonom (2007); Ministarstvo pravde Crne Gore, UNICEF, str. 4-5.

obnoviti odnosno popraviti narušene odnose.¹⁰ Tako, kada se kao učinioци javljaju maloljetna lica, Crna Gora je kroz poseban Zakon o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku djelotvorno primijenila koncept restorativne pravde.

Shodno domaćem zakonodavstvu roditelji za radnje svoje djece/maloljetnika, kada su za to ispunjeni zakonski uslovi, podliježu građanskopravnoj odgovornosti za prouzrokovanu štetu o čemu će u radu posebno biti riječi dok kada je u pitanju krivično pravo roditelji mogu odgovarati za krivično djelo zapuštanje i zlostavljanje djeteta pri čemu treba ukazati da se konkretnim krivičnim djelom krivičnopravna zaštita pruža interesima djeteta.

2.1. Zapuštanje i zlostavljanje djeteta (član 219. KZ)

Krivično djelo zapuštanje i zlostavljanje djeteta pripada grupi krivičnih djela protiv braka i porodice, a konkretno djelo propisano je u interesu djeteta i njegove zaštite odnosno njime se odražava zakonska i moralna dužnost roditelja da na adekvatan način vode brigu o svom djetetu pa se u tom slučaju odgovornost roditelja ne vezuje za problematično ponašanje djeteta već za grubo zanemarivanje dužnosti koje roditelji imaju u odnosu na njegovo zbrinjavanje i vaspitanje.¹¹ Vršenje protivpravnih djela od strane djece svakako ukazuje na njihovu vaspitnu zapuštenost, međutim to nikako ne može značiti i da je svaki roditelj ujedno i odgovoran za ovo krivično djelo.¹² Dodatno, posebno složeno pitanje koje se u tom smislu javlja jeste pitanje krivične (ne)odgovornosti i zaštite trećih lica od delinkventnog ponašanja djece. U krivičnopravnom smislu djeca odnosno lica koja nisu navršila četrnaest godina nisu odgovorna za djela koja su učinila, a takođe ne postoji ni odgovornost roditelja za krivična djela koja učine njihova djeca. Dakle, ukoliko lice koje nije navršilo četrnaest godina izvrši krivično djelo, niko ne može odgovarati za to djelo, dok sa druge strane ukoliko maloljetnik¹³ izvrši krivično djelo, za konkretno krivično djelo može odgovarati samo on i niko drugi¹⁴, što je svakako i u skladu sa jednim od osnovnih načela krivičnog prava, načelom individualne subjektivne odgovornosti koje podrazumijeva da svako odgovara samo za svoje postupke i istovremeno isključuje odgovornost za druge, a što ovo pitanje dodatno čini još složenijim sa aspekta analizirane problematike i teško ga je pomiriti sa načelom pravičnosti.¹⁵

Krivično djelo zapuštanje i zlostavljanje djeteta (član 219) ima osnovni (stav 1) i teži oblik (stav 2). Tako, shodno riješenju zastupljenom Krivičnim zakonikom Crne Gore, krivično djelo zapuštanje i zlostavljanje djeteta čini roditelj, usvojlac,

¹⁰ *Ibid.*

¹¹ Bajović, Vanja (2017); *op. cit.*; str. 231.

¹² *Ibid.*

¹³ Shodno članu 142 KZ CG, djetetom se smatra lice koje nije navršilo osamnaest godina, dok se maloljetnikom smatra lice koje je navršilo četrnaest godina, a nije navršilo osamnaest godina.

¹⁴ Ristivojević, Branislav; Milić, Ivan (1/2016): Odgovornost roditelja za prekršaje koje učine njihovi potomci; *Anal. Pravnog fakulteta u Beogradu*, Beograd, str. 156-157.

¹⁵ Bajović, Vanja (2017); *op. cit.*; str. 231.

staralac ili drugo lice koje grubim zanemarivanjem svoje dužnosti zbrinjavanja i vaspitavanja zapusti dijete o kojem je dužno da se stara, a za izvršen osnovni oblik ovog djela učinilac će se kazniti zatvorom do tri godine. Roditelj, usvojilac, staralac ili drugo lice koje zlostavlja dijete ili ga prinuđava na pretjeran rad ili rad koji ne odgovara uzrastu djeteta ili na prosjačenje ili ga iz koristoljublja navodi na vršenje drugih radnji koje su štetne za njegov razvoj, kazniće se zatvorom od tri mjeseca do pet godina. Dakle, krivično djelo zapuštanje i zlostavljanje djeteta (član 219) ima osnovni (stav 1) i teži oblik (stav 2) iako se suštinski radi o dva krivična djela pa je tako u prvom slučaju riječ o zapuštanju djeteta, dok se u drugom slučaju radi o njegovom zlostavljanju. Radnja izvršenja krivičnog djela iz stava 1 ogleda se u grubom zanemarivanju dužnosti zbrinjavanja i vaspitanja djeteta, a što podrazumijeva grubo zanemarivanje obaveze obezbjeđivanja osnovnih uslova za život i razvoj djeteta u skladu sa mogućnostima roditelja ili drugog lica koje je dužno da se o njemu stara posebno u pogledu ishrane, odijevanja, uslova stanovanja i dr. Kada je u pitanju vaspitanje djeteta, u kontekstu ovog krivičnog djela ono se odnosi na obezbjeđivanje uslova za razvoj djeteta kao ličnosti u smislu formiranja i prihvatanja pozitivnih moralnih i društvenih normi, školovanja, spriječavanja devijantnog ponašanja i dr.¹⁶ Kako se u tom smislu u teoriji i nauci posebno ukazuje, zanemarivanje se najčešće vrši propuštanjem, ali je moguće da isto bude preduzeto i činjenjem. Zanemarivanje mora biti grubo, odnosno izraženo u većem stepenu i podobno da prouzrokuje posljedicu ovog krivičnog djela.¹⁷

Izvršilac ovog djela može biti samo roditelj, usvojilac, ili drugo lice koje je dužno da se stara o djetetu, dok se posledica krivičnog djela ogleda u zapuštenosti djeteta koje može biti kako fizičko tako i psihičko. Između radnje izvršenja ovog krivičnog djela grubog zanemarivanja i zapuštenosti djeteta, mora postojati uzročni odnos. Pasivni subjekt kod oba oblika djela jeste dijete dok zapuštanje, kao i zlostavljanje, odnosno prinuđavanje i navođenje na radnje koje su štetne za razvoj djeteta, mogu imati samo umišljajni oblik.¹⁸

Kao što je na početku navedeno, roditelji imaju pravo i dužnost da se staraju o svojoj djeci, a u određenim slučajevima, predviđenim zakonom, to pravo mogu imati usvojilac, staratelj ili drugo lice. Kada je riječ o zanemarivanju navedene dužnosti, određene mogućnosti preduzimanja mjera usmjerenih ka zaštiti interesa djeteta prvenstveno postoje u oblasti porodičnog prava i prava socijalnog staranja dok ukoliko se radi o grubom zanemarivanju te dužnosti uslijed koje su nastupile štetne posljedice po dijete, opravdana je i primjena krivičnog prava.¹⁹

¹⁶ Stojanović, Zoran (2010): *Komentar Krivičnog zakonika*, Podgorica, str. 479.

¹⁷ *Ibid.*

¹⁸ *Ibid.*

¹⁹ *Ibid.*

3. GRAĐANSKOPRAVNI ASPEKT - ODGOVORNOST ZA ŠTETU KOJU PROUZROKUJE MALOLJETNIK

Pouzrokovanje štete predstavlja izvor oblicija u crnogorskom pravnom poretku, tj. obligacije kao pravne veze – pravnog odnosa u kome štetnik kao po pravilu odgovorno lice treba da nadoknadam štete postavi oštećenog u onu poziciju u koju bi se nalazio da do štetnog događaja nije došlo – princip potpune naknade (čl. 1 i 197 Zakona o obligacionim odnosima²⁰ - u daljem tekstu ZOO). Građanskopravna vanugovorna odgovornost je odgovornost za opšti građanskopravni delict.²¹ U crnogorskom pravu postoji opšta zabrana nanošenja štete drugom licu. Tačnije, prema pravilima odštetnog prava svako je dužan da se uzdrži od ponašanja koje ima za posljedicu prouzrokovanje štete drugom (član 9 ZOO), te u vezi sa tim štetu je dužan da nadoknadi onaj koji ju je prouzrokovao (član 148 st. 1) ukoliko se ispune ZOO predviđeni uslovi za zasnivanje njegove odgovornosti.²²

U građanskom pravu, za razliku od krivičnog, postoji pluralitet osnova vanugovorne odgovornosti. Postoji više razloga zbog kojih neko može i treba da snosi konačne imovinskopravne posljedice štetnog događaja – zbog kojih neko treba da odgovara, pa u tom smislu postoje tri osnova odgovornosti. Tako, u građanskom pravu osnov vanugovorne odgovornosti za štetu može da bude: krivica – štetnik odgovara zbog toga što je kriv (čl. 152 ZOO); zatim stvoreni ili održavani rizik – štetnik odgovara zato što je stvorio povećani rizik od štete za druge – odgovornost za štetu od opasne stvari ili opasne djelatnosti (čl 167, 169 ZOO); i pravičnost –zato što je to pravično (čl. 163 ZOO).²³

Kada je riječ o maloljetnicima, pitanje odgovornosti se dodatno usložnjava s obzirom na njihovu (ne)sposobnost da shvate značaj svojih postupaka i predvide posljedice istih. U Crnoj Gori, odgovornost maloljetnika za štetu uređena je Zakonom

²⁰ Zakon o obligacionim odnosima "Službeni list CG", br. 47/2008, 4/2011 - drugi zakon i 22/2017.

²¹ O opštem i pojedinačnom građanskopravnom deliktu vidjeti: Karanikić Mirić M. (2009): *Krivica kao osnov deliktne odgovornosti u građanskom pravu*. Beograd: Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, 39-58.

²² Uslovi odgovornosti su elementi koji moraju kumulativno postojati da bi se mogla zasnovati odgovornost nekog lica. Opšti uslovi, tj uslovi koji se traže za zasnivanje svih oblika odgovornosti su šteta (posljedica štetnikove radnje) i uzročnost – uzročna veza između štetnikove radnje, njegovog ponašanja i posljedice koja je nastupila, te poseban uslov koji se traži za zasnivanje subjektivne odgovornosti – krivica. U građanskom pravu se odgovara za štetnu posljedicu; ne može se odgovarati za radnju čija je posljedica nije nastupila. Nužno je da je šteta prouzrokovana da bi se za nju moglo odgovarati. Nasuprot tome, u krivičnom pravu postoji odgovornost i za pokušaj izvršenja djela. U tom slučaju, društvena opasnost leži već u samom stvaranju mogućnosti da dođe do određene posljedice, čak i ako se ona na kraju ne ostvari, te samim tim po Krivičnom zakoniku može da odgovara i ono lice koje sa umišljajem započne izvršenje krivičnog djela, ali ga ne dovrši. (čl. 20 KZ-a). Više o odnosu građanskopravne i krivičnopravne odgovornosti kod: Karanikić Mirić M, (2024) *Obligaciono pravo*, Službeni glasnik, 503-506

²³ *Ibid.*, 494-497.

o obligacionim odnosima koji uređuje uslove pod kojima maloljetnici i lica koja su po zakonu bila dužna da ih vaspitavaju i vrše nadzor nad njima mogu odgovarati.²⁴ Da bi određeno lice bilo deliktno sposobno ne mora biti i poslovno sposobno, ali da bi lice moglo snositi konačne imovinskopravne posljedice štetnog događaja, neophodno je da posjeduje sposobnost rasuđivanja, odnosno da razumije značaj svojih postupaka i bude u mogućnosti predvidjeti njihove moguće posljedice.²⁵ U tom kontekstu, postavlja se pitanje odgovornosti za štetu prouzrokovanu od strane lica nesposobnog za rasuđivanje odnosno pitanje ko treba da snosi konačne imovinskopravne posljedice činjenice da je lice nesposobno za rasuđivanje prouzrokovalo štetu drugom. Po pravilu, kada su ispunjeni uslovi da teret odgovornosti za štetu pređe sa onog koji je pretrpio na onog koji je prouzrokovao istu, za štetu odgovara lice koje je svojom radnjom ili propuštanjem dovelo do štetnog događaja. Između štetnika i odgovornog lica postoji znak jednakosti, lice koje je prouzrokovalo štetu je i lice koje snosi konačne imovinskopravne posljedice štetnog događaja. Samo izuzetno, u ZOO izričito predviđenim slučajevima, za štetu koju prouzrokuje jedno lice može odgovarati neko drugi. Tako, crnogorski zakonodavac, između ostalih²⁶, normirajući pitanje odgovornosti za štetu prouzrokovanu od strane maloljetnih lica, predviđa mogućnost da jedno lice odgovara za skrivljeno postupanje drugog. Tačnije, ovdje je riječ o odgovornosti za drugoga – tj. situaciji kad za štetu ne odgovara osoba koja ju je prouzrokovala već neko drugi.²⁷ Konkretno, Zakon

²⁴ Više o načinu na koji je regulisana odgovornost za štetu koju prouzrokuje maloljetnik u uporednom pravu vidi: *Children in Tort Law Part I: Children as Tortfeasors*, (2006.) Martín-Casals M. (ed.), Springer-Verlag/Wien. Više o deliktnoj sposobnosti djeteta u komparativnom pravu vidjeti i kod: *Dijete i pravo* (2009.) Rešetar B. (ed.) Osijek: Pravni fakultet u Osijeku, 128-135.

²⁵ Sposobnost za rasuđivanje je sposobnost da se shvati značaj svojih postupaka i sagleda posljedice koje mogu nastupiti kao rezultat istih: presuda Vrhovnog suda Crne Gore, Rev. br. 1147/13 od 21.01.2014. godine; rješenje Vrhovnog suda Crne Gore, Rev. br. 835/14 od 09.10.2014.godine. Više o sposobnosti za rasuđivanje, odnosu između deliktne sposobnosti i sposobnosti za rasuđivanje i poslovne sposobnosti vidi: Karanić Mirić M, (2009.) *Krivica kao osnov deliktne odgovornosti u građanskom pravu*, Beograd: Pravni Fakultet Univerziteta u Beogradu, 88-113.

²⁶ Oblici odgovornosti za drugog: odgovornost roditelja za maloljetnu djecu (čl. 159 i čl. 161 ZOO); odgovornost staralaca za njihove štićenike (čl. 158 ZOO); odgovornost poslodavca za njihove zaposlene (čl. 164 i 165 ZOO); odgovornost pravnih lica za njihove organe; odgovornost države za štetu koju prouzrokuju njeni organi i službenici.

²⁷ Crnogorski zakonodavac u Zakonu o obligacionim odnosima predviđa i reguliše institut odgovornosti za drugog (čl. 158 - 166) na taj način predviđajući izuzetak od pravila da za štetu odgovara onaj koji je prouzrokovao. Ovdje se jedno lice javlja u ulozi štetnika, a drugo u ulozi odgovornog lica. Jedno lice je prouzrokovalo štetu, a drugo lice snosi konačne imovinskopravne posljedice datog štetnog događaja. Opravdanje ovog institute ogleda se u činjenici da između štetnika i odgovornog lica postoji odnos zasnovan na zakonu, pravnom poslu ili odluci nadležnog organa, po osnovu kojeg je odgovorno lice dužno/ima mogućnost da vaspitava, daje uputstva ili usmjerava štetnika, da vrši nadzor nad njim, te da izabere adekvatno lice za obavljanje određenog posla, zadatka. Ukoliko posmatramo odredbe koje uređuju oblike odgovornosti za drugog možemo zaključiti da

propisuje da za štetu koju prouzrokuje maloljetno lice može odgovarati njegov roditelj ili lice koje je u momentu nastanka štete imalo dužnost nadzora nad djetetom.

Regulišući pitanje odgovornosti za štetu koju prouzrokuje maloljetno lice, crnogorski zakonodavac pravi razliku između tri kategorije maloljetnika u zavisnosti od njihovog uzrasta.²⁸

Tako prema ZOO, za maloljetnika do navršene sedme godine života važi neoboriva zakonska pretpostavka da nije sposoban za rasuđivanje. Samim tim ovo lice ne može odgovarati po pravilima o subjektivnoj odgovornosti. Zakonodavac isključuje mogućnost da se u sudskom postupku dokazuje da je maloljetnik mlađi od 7 godina u trenutku prouzrokovanja štete bio sposoban za rasuđivanje. Dijete ovog uzrasta ne može biti krivo, ali to ne isključuje potpuno mogućnost njegove odgovornosti. Isključena je mogućnost njegove deliktne odgovornosti – odgovornosti po osnovu krivice. Međutim, ono može biti odgovorno po osnovu objektivne i odgovornosti po osnovu pravičnosti.²⁹ Za maloljetnika starosne dobi između sedme i četrnaeste godine života važi oboriva pretpostavka da nijesu sposobni za rasuđivanje – što znači da ova lica ne mogu odgovarati za štetu, osim ukoliko se dokaže da su u trenutku prouzrokovanja štete mogla da shvate značaj svojih postupaka i predvide posljedice koje mogu nastupiti kao rezultat istih. Lice koje ima pravni interes može u postupku dokazivati da je maloljetnik ove starosne dobi u trenutku prouzrokovanja štete bio sposoban za rasuđivanje. Za maloljetnike sa navršenih četrnaest godina važi oboriva pretpostavka da su sposobni za rasuđivanje, te oni samim tim odgovaraju prema opštim pravilima o odgovornosti, osim ukoliko se u postupku ne dokaže suprotno. Tačnije sa navršenih 14 godina maloljetnik postaje deliktno sposoban, te samim tim i odgovoran za štetu koju prouzrokuje prema opštim pravilima o odgovornosti.

ovdje odgovornost može da bude objektivna – bez obzira na krivicu, zatim subjektivna i to, greška u nadzoru nad štetnikom (*culpa in vigilando*), greška u vaspitavanju štetnika, ili davanje uputstava (*culpa in instruendo*), greška u izboru štetnika za određeni posao (*culpa in eligendo*), pri čemu subjektivna odgovornost ovdje može da bude zasnovana na pretpostavljenoj ili dokazanoj krivici; i odgovornost po osnovu pravičnosti. Drugi razlog koji opravdava predviđanje mogućnosti da jedno lice prouzrokuje štetu a drugo odgovara za istu ogleda se u tome da je po pravilu odgovorno lice platežno sposobnije od štetnika. Više o razlozima za predviđanje i regulisanje odgovornosti za drugog, te o porijeklu posebnih pravila o odgovornosti za drugog vidi: Karanikić Mirić M, (2013): *Objektivna odgovornost za štetu*, Beograd: Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, str. 218 – 222.

²⁸ Za razliku od rješenja u važećem ZOO Crne Gore, članom 128 i 131 Skice za zakonik o obligacijama i ugovorima bilo je predviđeno da za štetu koju su prouzrokovali maloljetnici koji pri prouzrokovanju štete nijesu bili sposobni za rasuđivanje, ne odgovaraju maloljetnici već oni koji su po osnovu zakona, odluke nadležnog organa ili ugovora bili nadležni da vrše nadzor nad njima. Prema ovakvom rješenju nezavisno od starosne dobi maloljetnika, postoji oboriva pretpostavka da nijesu sposobni za rasuđivanje. Samim tim lica koja imaju za to pravni interes mogu dokazivati suprotno. Konstantinović M., (1996) *Obligacije i ugovori, Skica za zakonik o obligacijama i ugovorima*, Edicija klasični jugoslovenskog prava, Beograd: Službeni list.

²⁹ Karanikić Mirić M., (2009): 107.

U slučaju kada maloljetnik nije sposoban za rasuđivanje, odgovornost za štetu snose njegovi roditelji ili staratelji, ukoliko nisu preduzeli potrebne mjere nadzora.

Roditelji odgovaraju za štetu koju prouzrokuje drugom njihovo dijete do navršene sedme godine života, dok se nalazilo pod njihovim nadzorom, bez obzira na svoju krivicu. Crnogorski zakonodavac predviđa ovdje objektivnu odgovornost roditelja.³⁰ Prema ovom rješenju potpuno je pravno irelevantan kvalitet ponašanja roditelja u konkretnom slučaju. Roditelji se ne mogu osloboditi odgovornosti dokazujući da su se ponašali onako kako se od njih osnovano očekivalo, tj. da su pravilno vaspitavali dijete i da su vršili nadzor nad djetetom pravilno, sa pažnjom koja se od njih očekivala. Domaći zakonodavac predviđa da se roditelji mogu osloboditi odgovornosti samo ako postoje razlozi za isključenje odgovornosti prema pravilima o odgovornosti bez obzira na krivicu, (čl. 159 st. 1 i 2 ZOO) tj. ukoliko dokažu da je šteta nastala usljed više sile, isključive radnje trećeg lica ili isključive radnje samog oštećenika (čl. 172 st. 1 i 2 ZOO). Sa druge strane, roditelji neće odgovarati ako je šteta nastala dok je dijete bilo povjereno drugom licu i ako je to lice odgovorno za štetu. (čl. 159 st. 3 ZOO) Tačnije, roditelji odgovaraju bez obzira na krivicu (objektivna odgovornost) za štetu koju prouzrokuje njihovo maloljetno dijete mlađe od sedam godina dok se nalazilo pod njihovim nadzorom. Ukoliko je dijete povjereno na čuvanje drugom licu, roditelj neće odgovarati ukoliko je lice koje je vršilo nadzor nad djetetom odgovorno za štetu.³¹

³⁰ Kako je prije donošenja Saveznog zakona o obligacionim odnosima 1978. godine, o pitanju o odgovornosti za štetu koju prouzrokuje maloljetno lice postojala različita sudska praksa, radi njenog ujedinjavanja najprije je Građansko odjeljenje Vrhovnog suda Jugoslavije uz učešće predstavnika građanskih odjeljenja vrhovnih sudova i pokrajina 1969. zauzelo pravni stav prema kojem maloljetnik do navršanih 14 godina ne odgovara za štetu koju prouzrokuje drugome – postoji oboriva pretpostavka da nije sposoban za rasuđivanje, već za tu štetu će odgovarati njegovi roditelji, i to objektivno bez obzira na krivicu. Prema pomenutom stavu odgovornost roditelja je bila strožije postavljena od važećeg rješenja u crnogorskom zakonodavstvu – što proizilazi iz okolnosti da je ovdje odgovornost roditelja objektivna i za maloljetnika starosne dobi između sedam i četrnaest godina, dok je sa druge strane prema ovom pravnom stavu predviđena oboriva zakonska pretpostavka o nesposobnosti za rasuđivanje i za maloljetnika do 7 godina starosti. Kako je i nakon donošenja prethodno navedenog stava praksa sudova u pogledu ovog pitanja bila različita, na proširenoj opštoj sjednici Vrhovni sud Jugoslavije zauzeo je 1970. godine načelni pravni stav da za štetu koju drugome prouzrokuje dijete do navršene sedme godine života odgovaraju njegovi roditelji bez obzira na svoju krivicu, To stanovište Vrhovnog suda Jugoslavije preuzeo je savezni zakonodavac predviđajući čl. 165. st 1 da roditelji odgovaraju za štetu koju drugom prouzrokuje njihovo maloljetno dijete starosti do 7 godina, bez obzira na svoju krivicu, što je kasnije uradio i crnogorski zakonodavac postavljajući na ovaj način odgovornost roditelja izuzetno strogom i čineći kvalitet njihovog ponašanja (vaspitanja djeteta i vršenja nadzora nad njim Pravno irelevantnim.) Perović S., Stojanović D. (redaktori) (1980): *Komentar Zakona o obligacionim odnosima, knjiga I*, Pravni fakultet Kragujevac i Kulturni centar Gornji Milanovac, 511-514.

³¹ U teoriji nailazimo na stav da je potrebno da bi ovdje bilo riječi o odgovornosti lica koje je vršilo nadzor nad maloljetnikom, a ne o odgovornosti roditelja, da je dijete povjereno na čuvanje licu koje ispunjava uslove za to – npr. obdanište ili škola, a ne licu koje ne

Roditelji odgovaraju za štetu koju prouzrokuje drugom njihovo maloljetno dijete koje je navršilo sedam godina života, dok se nalazilo pod njihovim nadzorom, osim ako dokažu da je šteta nastala bez njihove krivice. (čl. 159 ZOO) Ovdje je riječ o subjektivnoj odgovornosti roditelja – njihova krivica se pretpostavlja. Roditelji se mogu osloboditi odgovornosti dokazujući da nijesu krivi za nastanak štete, tj. da su vršili nadzor onako kako je trebalo. Za maloljetnike ove starosne dobi važi oboriva zakonska pretpostavka da su nesposobni za rasuđivanje, tako da se može dokazivati suprotno. Ukoliko se u postupku dokaže da je u trenutku prouzrokovanja štete bio sposoban za rasuđivanje, maloljetnik ovog uzrasta može odgovarati po opštim pravilima o odgovornosti. Ako pored roditelja odgovara za štetu i dijete, njihova je odgovornost solidarna (član 160 ZOO).

Za štetu koju drugom prouzrokuje maloljetnik dok je pod nadzorom staratelja, škole ili druge ustanove, odgovara staratelj, škola, odnosno druga ustanova, osim ako dokažu da su nadzor vršili na način na koji su obavezni, ili da bi šteta nastala i pri brižljivom vršenju nadzora (član 161 st. 1 ZOO) Predviđena je subjektivna odgovornost lica koje je bilo dužno da vrši nadzor nad maloljetnim djetetom, po principu pretpostavljene krivice. Krivica ovog lica se pretpostavlja, ali ono se može osloboditi odgovornosti dokazujući da nije kivo, odnosno da je vršilo nadzor onako kako je trebalo. Ovdje treba napomenuti da crnogorski zakonodac predviđa i mogućnost da se lice koje je vršilo nadzor oslobodi odgovornosti i u slučaju da nije vršilo nadzor kako je trebalo, ako bi u postupku dokazao da bi šteta nastala i pri brižljivom vršenju nadzora. Odnosno i da je vršen nadzor onako kako je trebalo šteta ne bi izostala jer je postojala greška u vaspitanju. Ovdje lice koje je vršilo nadzor može se osloboditi odgovornosti upravo dokazujući krivicu roditelja. Sljedstveno tome, ovako postavljena pravila odštetnog prava predviđaju obavezu obdaništa, škole ili druge ustanove da vrše nadzor nad maloljetnikom, dok u kontekstu odgovornosti za štetu ne postoji njihova obaveza njegovog vaspitanja. Roditelj će odgovarati čak i onda kad je postojala greška u nadzoru lica koje je vršilo nadzor ukoliko u postupku bude dokazano da bi šteta nastala i pri bržljivom vršenju nadzora. Tačnije, ako dužnost nadzora nad maloljetnim licem nije na roditeljima, već na nekom drugom licu, oštećenik ima pravo da zahtijeva naknadu od roditelja, kad je šteta nastala usljed

ispunjavanja uslove kao npr. kolega na poslu. U ovom drugom slučaju roditelji će biti odgovorni za štetu koju prouzrokuje njihovo maloljetno dijete isto kao da su oni vršili nadzor nad njim. Karanikić Mirić M. (2024): 556. Ovom stavu ide u prilog odredba čl. 160 ZOO kojim se predviđa da će za štetu koju drugom prouzrokuje maloljetnik dok je pod nadzorom *staratelja, škole ili druge ustanove* odgovarati staratelj, škola ili druga ustanova kojoj je maloljetnik povjeren na čuvanje. Regulišući ovo pitanje na pomenuti način zakonodavac nam posredno ukazuje na to da je njegova intencija bila da je ovdje riječ o licu koje je imalo obavezu po zakonu, odluci nadležnog organa, pravnom poslu da vrši nadzor nad djetetom. U prilog tome ide i stav da je za zasnivanje odgovornosti lica koje je vršilo nadzor potrebno da se radi o nekom trajnijem, redovnijem odnosu djeteta i lica koje je vršilo nadzor nad njim, a ne na situaciju kad je neko ad hoc preuzeo nadzor kratkog trajanja. Bukovac Puvača, M., (2021): Odgovornost škole za štetu koju maloljetnici prouzroče dok su pod njezinim nadzorom, *Hrvatski časopis za osiguranje*, 148, <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:118:201532>

lošeg vaspitanja maloljetnika, poročnih navika ili rđavih primjera koje su mu roditelji dali, ili se i inače šteta može upisati u krivicu roditeljima. Samim tim predviđeno je da roditelj za štetu koju prouzrokuje njegovo maloljetno dijete starosti do 14 godina dok se nalazilo pod nadzorom lica dužnog da vrši taj nadzor odgovara subjektivno po principu dokazane krivice. Isto proizilazi iz činjenice da se lice koje je vršilo nadzor upravo oslobađa odgovornosti dokazujući krivicu roditelja. Ukoliko je lice koje je vršilo nadzor isplatilo naknadu oštećenom, a u postupku je dokazana krivica roditelja, ima pravo da traži od roditelja da mu nadoknade isplaćeni iznos, (čl. 162 ZOO).

Zaključno, imajući u vidu da u kontekstu odštetnog prava na strani roditelja postoji obaveza vaspitavanja djeteta i vršenja nadzora nad njim, za maloljetnike za koje prema ZOO postoji neoboriva zakonska pretpostavka da su nesposobna za rasuđivanje (djeca starosti do 7 godina,) i za one za koje postoji oboriva zakonska pretpostavka da nisu sposobna za rasuđivanje (starosti od 7 do 14 godina), roditelji će odgovarati za štetu koju prouzrokuje maloljetnik dok je bio pod njihovim nadzorom. U zavisnosti od uzrasta maloljetnika zavisi osnov odgovornosti roditelja, odnosno oblik njegove odgovornosti. Kao što smo prethodno naveli za djecu do 7 godina odgovara roditelj objektivno bez obzira na krivicu, a za djecu starosne dobi između sedam i četrnaest godina subjektivno po principu pretpostavljene krivice. Roditelj neće odgovarati kada je nadzor nad djetetom povjeren staratelju, školi ili drugoj ustanovi. Pozicija roditelja, kad govorimo o pravilima odgovornosti za štetu je pooštrena u odnosu na poziju lica koje je vršilo nadzor. Isto proizilazi iz činjenice da su roditelji ti koji su dužni da vaspitavaju dijete i vrše nadzor nad njim. Ovakav zaključak proizilazi iz činjenice da za razliku roditelja, koji se može osloboditi odgovornosti samo ako postoje razlozi za isključenje odgovornosti prema pravilima o odgovornosti bez obzira na krivicu (za djecu do sedam godina), odnosno ukoliko dokažu da nijesu krivi – da su vršili nadzor kako je trebalo (za djecu do četrnaest godina), licu koje je vršilo nadzor je data mogućnost da se oslobode dokazujući da nijesu krivi, tj. da su vršili nadzor kako su trebali. Pored toga data im je mogućnost da se oslobode krivice i ako u konkretnom slučaju nadzor nije vršen kako je trebalo, ukoliko dokažu da bi šteta nastala i pri bržljivom vršenju nadzora, jer postoji krivica na strani roditelja.

Izuzetno, crnogorski zakonodavac predviđa mogućnost da se i deliktno nesposobni štetnik obaveže na naknadu štete, predviđajući kao poseban oblik odgovornosti odgovornost po osnovu pravičnosti. Tačnije, prema crnogorskom ZOO, sud može kad to pravičnost zahtijeva, a naročito imajući u vidu materijalno stanje štetnika i oštećenika, osuditi štetnika koji nije odgovoran da naknadi štetu, potpuno ili djelimično, ukoliko se naknada ne može dobiti od lica koje je bilo dužno da vrši nadzor nad njim. Takođe, ukoliko je štetu prouzrokovao maloljetnik sposoban za rasuđivanje koji nije u stanju da je nadoknadi, sud može, kad to pravičnost zahtijeva, a naročito s obzirom na materijalno stanje roditelja i oštećenika, obavezati roditelje da naknade štetu, potpuno ili djelimično, iako za nju nijesu krivi, (član 163 ZOO). Na ovaj način domaći zakonodavac predviđajući pravičnost kao osnov odgovornosti isključuje primjenu opštih pravila odgovornosti za štetu, kada su

ispunjeni ZOO postavljeni uslovi za to, a sve u cilju zaštite oštećenog kroz predviđanje na ovom mjestu mehanizma da ostvari svoje pravo na naknadu pretrpljene štete i onda kad je ne bi mogao ostvariti prema ošt看 pravilima odštetnog prava.³²

4. ZAKLJUČAK

Kao što je u uvodnim razmatranjima istaknuto, pitanje roditeljske odgovornosti posebno je značajno i složeno. U tom smislu, u teoriji i nauci posebno se ukazuje na dužnost roditelja da kod djeteta razviju moralne vrijednosti univerzalnog karaktera i društveno prihvatljive norme ponašanja, kao i da se roditeljska odgovornost može zasnivati na grubom zanemarivanju takve njihove dužnosti.³³ Tako, kada su ispunjeni zakonski uslovi, za radnje svoje djece roditelji podliježu građanskopravnoj odgovornosti za prouzrokovanu štetu dok kada je u pitanju krivično pravo roditelji mogu odgovarati za krivično djelo zapuštanje i zlostavljanje djeteta. Imajući u vidu da u krivičnompravnom smislu lica koja nisu navršila četrnaest godina nisu odgovorna za učinjena djela, zatim specifičnosti u pogledu maloljetnika odnosno lica uzrasta od 14 do 18 godina prema kojima se vodi poseban protektivni krivični postupak i izriču posebne sankcije usmjerene na pružanje podrške i pomoći maloljetniku, kao i ukupno posmatrano humane tendencije kojima je maloljetničko pravosuđe generalno usmjereno, određene države širom svijeta teže da u svoje nacionalne sisteme uvedu i posebnu “roditeljsku kaznenu odgovornost”.³⁴ Činjenje krivičnih djela od strane pripadnika najmlađe populacije oduvijek izaziva daleko veću pažnju i smatra se posebnim društvenim problemom odnosno problemom u pravnom sistemu koji je kao takav uvijek u „fokusu“ naročite pažnje, jer su posljedice ovakvih činjenja od strane djece, dugoročno posmatrano potencijalno veoma teške, često i bez obzira na težinu učinjenog djela.³⁵ Dodatno, u većini zemalja širom svijeta, posmatrano sa aspekta ukupnog kriminaliteta, maloljetnička delinkvencija po obimu značajno je zastupljena i bilježi se tendencija njenog rasta.³⁶

Kako bi se društvo udruženim snagama moglo boriti protiv ovog problema, na čije usložnjavanje svakodnevno utiče veliki broj faktora, potrebna je uzajamna

³² Više o odgovornosti po osnovu pravičnosti Bukovac Puvača M., (2010) Zahtjev pravičnosti kao temelj obveze naknade štete, *Zbornik Pravnog fakulteta Rieka*. v. 31, br. 2, 789-808.

³³ Bajović, Vanja (2017); *op. cit.*; str. 219.

³⁴ Više vid.: Bajović, Vanja (2017); *op. cit.*, str. 219-220; navedeno prema: White, R.: „Curtailing Youth: A Critique of Coercive Crime Prevention“, *Crime Prevention Studies* 9/1998; Arthur, R.: „Punishing Parents for the Crimes of their Children“, *Howard Journal of Criminal Justice*, 44/2005; 233-252.;

³⁵ Škulić, Milan (2011); *op. cit.*; str. 17.

³⁶ Skakavac, T. (2020): *Uticaj društvenih mreža na pojavu maloljetničke delinkvencije*, CIVITAS, str. 78.

saradnja svih nadležnih institucija, konstantna edukacija, informisanje u cilju prevencije i stabilna porodica kao okosnica uspješne borbe protiv ove pojave.³⁷

Literatura:

- Bajović, Vanja (2017): Nekonzervativni pristup u borbi protiv maloljetničke delikvencije i odgovornost roditelja; Ignjatović, Đorđe (ur.) u: Kaznena reakcija u Srbiji; VII deo; Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu; Beograd, str. 219 – 234; Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/365295151_1_NEOKONZERVATIVNI_PRISTUP_U_BORBI_PROTIV_MALOLETNICKE_DELIKVENCIJE_I_ODGOVORNOST_RODITELJA
- Bukovac Puvača, M. (2010): Zahtjev pravičnosti kao temelj obveze naknade štete, Zbornik Pravnog fakulteta Rijeka, v. 31, br. 2, Rijeka
- Bukovac Puvača, M. (2021): Odgovornost škole za štetu koju maloljetnici prouzroče dok su pod njezinim nadzorom, Hrvatski časopis za osiguranje, 148, Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:118:201532>
- Karanikić Mirić, Marija (2009): Krivica kao osnov deliktne odgovornosti u građanskom pravu, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd
- Karanikić Mirić, Marija (2013): Objektivna odgovornost za štetu, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd
- Karanikić Mirić, Marija (2024): Obligaciono pravo, Službeni glasnik, Beograd
- Konstantinović M., (1996): Obligacije i ugovori, Skica za zakonik o obligacijama i ugovorima, Edicija klasici jugoslovesnog prava, Službeni glasnik, Beograd
- Martin-Casals, M. (ed.), (2006): Children in Tort Law Part I: Children as Tortfeasors, Springer-Verlag/Wien
- Perović S., Stojanović D., (redaktori), (1980): Komentar Zakona o obligacionim odnosima, knjiga I, Pravni fakultet Kragujevac i Kulturni centar Gornji Milanovac
- Rešetar B. (ed.), (2009): Dijete i pravo; Pravni fakultet, Osijek
- Ristivojević, Branislav; Milić, Ivan (1/2016): Odgovornost roditelja za prekršaje koje učine njihovi potomci; Anali Pravnog fakulteta u Beogradu, Beograd, str. 154-174.
- Skakavac, T. (2020): Uticaj društvenih mreža na pojavu maloljetničke delinkvencije, CIVITAS
- Stojanović, Zoran (2010): Komentar Krivičnog zakonika, Podgorica
- Škulić, Milan (2011): Maloljetničko krivično pravo, Beograd
- Djeca u sukobu sa zakonom (2016); New Horizon; Civil Society Organization, Ulcinj
- Prava djece u sukobu sa zakonom* (2007); Komisija za primjenu alternativnih mjera i sankcija, Ministarstvo pravde Crne Gore, UNICEF*
- Porodični zakon; "Službeni list RCG", br. 001/07 od 09.01.2007, "Službeni list Crne Gore", br. 053/16 od 11.08.2016, 076/20 od 28.07.2020
- Krivični zakonik; "Službeni list RCG", br. 70/2003, 13/2004, 47/2006 i "Službeni list CG", br. 40/2008, 25/2010, 32/2011, 64/2011 - drugi zakon, 40/2013, 56/2013, 14/2015, 42/2015, 58/2015 - drugi zakon, 44/2017, 49/2018, 3/2020, 26/2021 - ispravka, 144/2021 i 145/2021 i 110/2023
- Zakon o obligacionim odnosima; "Službeni list CG", br. 47/2008, 4/2011 - drugi zakon i 22/2017

³⁷ Djeca u sukobu sa zakonom (2016); New Horizon; Civil Society Organization, Ulcinj, str. 19.

RESPONSIBILITY OF PARENTS FOR ACTS OF MINORS – CIVIL AND CRIMINAL ASPECT

Associate Professor Jelena Đurišić

Mr. Ivana Jabučanin

Summary: Parental rights consist of the rights and duties of parents to take care of the personality, rights and interests of their children. Parents are obliged to provide parental care in the best interest of the child, in accordance with his developmental needs and capabilities. Parents have the right and duty to protect and raise a child by personally taking care of his life, development, health and guiding him towards the adoption of values of universal character, and the acceptance of positive moral and social norms. In this sense, a particularly important issue is certainly the question of parental responsibility for the actions of their children, viewed from a civil law, as well as a criminal law aspect. For the actions of their children, when the legal requirements are met, parents are subject to civil liability for the damage caused, while when it comes to criminal law, parents can be held liable for the criminal offense of neglecting and abusing a child.

Keywords: parental responsibility, criminal law and civil law aspect.